

Министерство образования Республики Саха (Якутия)
МКУ «Муниципальный орган управления образования» администрации МР «Сунтарский улус (район)»
МБОУ «Эльгайская СОШ имени П.Х.Староватова»

«Рассмотрено»
МО учителей гуманитарного цикла
одн Петрова М.А.
от «10» 2016 года

«Согласовано»:
Заместитель директора по
УР *Л.П.Винокурова*
(Винокурова С.С.)
от «10» августа
года

«Утверждаю»
Директор школы
С.В.Игнатьева
(Игнатьева С.В.)
от «10» августа
2016 года

8 кылааска литератураны үөрэтиигэ үлэлиир программа

Павлова Людмила Николаевна,
саха тылын учуутала.

8 кылааска литератураны үөрэтиигэ үлэлиир программа

Павлова Людмила Николаевна,
саха тылын учуутала.

Бынаарыы сурук

Үлэлиир программа “Норуот айымныта уонна литература”, 5-11 кылаас ,Дьокуускай,1996с. Саха республикатын Үөрэйин министерствота бигэргэппит программатыгар олобуран онгоцуунна.

8 кылааска саха литературатыгар үлэлиир программа “П.Х. Староватов аатынан уопсай үөрэхтээхин орто оскуолата “муниципальний бюджетнэй уопсай үөрэхтээхин тэрилтэтин үөрэх программатыгар тирэбидэ.

Кылааска икки үөрэнээччигэ сайдыыларын таңмын учуоттаан үөрэх программатын иһинэн тус тунаайылаах сорудахтарынан үлэлииллэрин тэрийэбин.

Төрөөбүт литератураны үөрэтиигэ тунааныллар учебник:
8 кылаас. Учебник : С. К. Колодезников, В.Р. Шишигина «Төрөөбүт литературабыт» Бичик 2008.

Төрөөбүт литератураны орто оскуулаңа үөрэтии билингни кэмнэг маннык сыйалы-соругу туроорар:

- сахалын литератураны сэргээн, кэрэхсээн, сатаан, өйдөөн аађарга үөрэтии; аахптын бэйэ сайдытыгар түннанарга туһулааын;
- ийэ тыл уус-уран күүхүн, кэрэтин, тыл илбинин, хомуунун обоо кыра сааыттан инэрийн;
- Уус-уран айымныны, араас геройдарын түннан төрөөбүт норуут олобун, историятын, култууратын, угэстэрин, сиэрин-майгытын арыйтын; киһи анализ, олобу дирин ник, таба өйдүүргэ үөрэтии;
- төрөөбүт тылынан уус-уран айымны айыллар үгэхин, кистэдлэнгин, араас ныматын билиннэрийн;
- үөрэнээччи айымнылаахтык толкуйдуур уонна аяар дьобура тобулларыгар суол аһын;
- уус-уран айымныны уран тылаах, ураты дьобурдаах, талааннаах дьон аяарын өйдөтүү.

1. Аабар дьобуру сайыннары. Уус-уран айымныны тус суолталаахтык, кэм кэрдийн, история куэнунэн тыктарыллан, тиэксиг араас эттүгтэн ылыны куульунэн дирациир. Манна 7 кылааска аабааччы бывытынан сайдытыгар тирэбэрэн, айымны проблемаларын, мэккуэрүн ырытан, суройааччы кэруутун, сыйыанын, мэккуэрэ бэйэтин сыйыанын, кэруутун олохтоотук бываарар тавымнанар. Уус-уран тыл, уобарас, проблема тиыгин ырытар, тумуктээх толкуйга тиййэр кылбай бавылтыр. Уус-уран айымныны эстетический ылыны олобуар. Онон, 8 кылааска обо:

- айымнылаах аабы нымаларын айымныны ырытын араас кэруцнэринэн дьуэрэлэн туттар кыахтаах;
- уус-уран айымныны аабы бары кэруцнэрин муцуутурдук бавылтыр, аабыны олобун тутах ирдэбилин курдук ылынаар, уус-уран айымнынан дьон сыйыанын, олох уустук кэстуулэрин эйдуур, ырытар тавымца тахсар.

2. Сацаар сацаны сайыннары. Обо тылынан ситимнээх сацатын тиыктээхтик сайыннары. 7 кылааска ылыммыг уэруджэхтэйн салгын сайыннары ситиэллэр. Обо кэпсээйн араастарын барытын ырытан, бэйэтин санаатын сыйыаран, бывааран кэпсиир дьобуру бавылтыр. Айымны ойуулуур-дьууннуур нымаларын уэскэтийн суолларын бываарар, тиэксиг кэрицнэригээр ылар суолталаарын ырытан, бывааран биэрэр кыахтанар, айымнылаах, аян кэпсээйн нымаларын табан туванар, сээргээйигэ бэйэтин санаатын итэбэтийлээхтик этэр.

3. Суруйар дьобуру сайыннары. Аяар, айымнылаах нымаларынан сурук тылын салгын сайыннары, сурук тылын араас кэруцнэрин бавылтыр суолга уктэнэр. Проблемнай кэрицнээх эйтэн суруйуулар, уобарастар тиыктэрийн ырытын, айымнылары тэцний тутан ырытар суолга сыйыары. Уус-уран нымалар суолталаарын бываары, таба туваны. Мэтириэт, герой характеристиката, уус-уран нымалары бываары, бэйэ улэтигээр туваны, литературный диктант, аахптын суруйуу, кыра кэрицнээх аяар уонна эйтэн суруйар дьобурга сыйыары.

4. Литературный билиини, дьобуру сайыннары. Олох, история, уус-уран литература. Суруйааччы кэруутэ, сыйыана, эстетический идеала. Олобу уус-уран ойуулааын, уус-уран уобарас эйдэбууллэрэ литература уэрэбин сиэринэн дирацник бэриллэллэр.

8 кылааска саха литературатын үөрэтии түмүк ситиинитэ.

А.Е.Кулаковской хонооннорун, 1-2 поэмалын талан;

А.И.Софронов хонооннорун талан;

Амма Аччыгыйа Сааскы кэм романын;

Күннүк Уурастырап хонооннорун талан;

Николай Якутской сэхэннэрин талан;

И.М.Гоголев хонооннорун, биир бөдөн айымнытын;

2-3 билингни суруйааччы айымнытын талан;

❖ 10-ча хоноону уонна 2-3 кэпсээниэн айымныттан бына тардынын өйтөн аађар;

❖ уус-уран айымны олобу хоноону искусство көрүнгэ, ааспүт, билингни, кэлэр кэмнээби олох уус-уран кэрэхитэ, туохута бүоларын айларын.

- ❖ саха классик суройааччыларын олоңун кэпсээниттэн сорох айымнытын хайдах айбытын билэр;
- ❖ уус-уран айымны тиэмэти, сүрүн санаатын, туулун, геройдара туюх уратылаабын, майгыннааарын көмөтө суюх арааран билэр, съяналышыр;
- ❖ айымны литература хайа салаатыгар киирэрин (эпос, лирика, драма), ханык көрүнгэ буоларын арааран билэр;
- ❖ эпический айымны сюжета олохханнык чахчытыгар олоңуран суруллубутун былаарар; айымны ис номоңункэм-кэрдии ситимин, хохуйар кэм бэлиэтин кытта ситимнээн өйдүүр;
- ❖ айымныга киши ис дуунаиын, уйулбатын майгытын-сигилитин ойуулуур нымалары кэтээн көрөр. былаарар, бэйэтэ айан холоноругар тунаар;
- ❖ айымны тус-туунаан олууга ситимнээбин өйдүүр; хас олук айымны ис номоjo уонна характеристер арылларыгар туюх суюлталаабын былаарар;
- ❖ уус-уран айымныга, геройга ойууланар түгэнгнэ авторхайдах сыйыланнаабын кэтээн көрөр, былаарар;
- ❖ уус-уран айымныныайар сүрүн үгэхи, ойуулуур-дьүүнүүр нымма арааын, истиилин арааран билэр, айымныны ырытарга, бэйэтэ айан холоноругар, эрчиллэригэр туттар;
- ❖ уус-уран айымны туруорар сүрүн, ойоюс проблематын өйдүүр, автор ону былаарар, съяналышыр суюлун сыйыктаан болбайор;
- ❖ литература үөрэбэр сыйыланнаах тылдыты, ыйынныыгы, энциклопедияны сатаан тунаар.

2. Үөрэнэеччи тылын сайдыыта:

- ❖ айымныны эбэтэр бына тардыны, ейгэ үөрэппити литература ханык көрүнгэ буоларын өйдөөн, хохонноохтук, уус-уранык ааџар;

айымныны уус-уранык кэпсиир;

- ❖ аахпыт тиэкискэ судургу эбэтэр уустук былааны онгорор;
- ❖ уус-уран айымныга эбэтэр бэйэ билбитигэр олоңуран өйтөн суройар; сүрүн теройу характеристикалаан, тэннээн, геройдары түмэн эбэтэр утарыта тутан; суройааччы аяар үлэтин характеристикалаан, олоңун кылгас кэпсээнин эбэтэр бийр түгэнин бэйэ чинчийитин түмүгүнэн; айымны көтөбөр проблематын, .тылын-өхүн ырытан; уус-уран уратытын, суюлтатын былааран;
- ❖ өйтөн суройу араас ныматыгар (ойуулааын, сэхэргээхин, тойонноохун) эрчиллэр;
- ❖ бэйэ санаатын тылынан уонна суругунан этэргэ былаан онгорор; - аахпыт айымны, көрбүт киинэ, спектакль, телевизорынан, радионан биэрии уонна искусство атын да көрүнүн (хартыяна, скульптура, уус-уран оногуук уо.д. а.) туунаан бэйэ санаатын этэр суройар, аннотация онгорор;
- ❖ кыра кээмэйдээх кэпсээни, хохонуу аяарга холонор.

Кылаастарынан, тиэмэнэн үөрэтэр чааыны наардааын.

8 кылаас	Норуот тылынан уус-уран айымныта.	
	Мифология.	5
	Тойук.	5
	Саха уус-уран литература.	
	Норуот тылынан уус-уран айымнытын үгэстэрэ, матынштара уус уран литература ба	12
	Төрөөбүт дойду туунаан	12
	Сэрии уонна эйэ туунаан.	10
	Айылба абыланга.	12
	Озборор уонна абалар	12
	Хатылааын.	2чаас
	Барыта:	70 чаас

Саха литературатыгар календарнай-тематический былаан 8 кылаас

Учебник : С. К. Колодезников, В.Р. Шишигина «Төрөөбүт литературабыт» Бичик 2008.

№	Күнэ-дьыла	Ыбыллыбы т кунэ	Уруок темата	Дыизүэ улэ	Бэлиэтээйн
1	3.09	3.09	Литературнай викторина		
2	5.09	5.09	Мифология өйдөбүлэ	Хатылааһын	
3	10.09	10.09	Мифология араана	Аабыы	
4	12.09	12.09	Мифологический образтар	Үйытыыларга эпшиэттэри бэлэмнэний	
5	17.09	17.09	«Дыл обына»	Урухий	
6	19.09	19.09	«Дыл обына»	Саха халандаарынан дыл обынун муохун тостуутун билий	
7	24.09	24.09	Тойук өйдөбүлэ, уус-урган уратыта	Үйытыыларга эпшиэт	
8	26.09	26.09	С.А.Зверев олобо, аяар үлэтэ	Хатылааһын	
9	30.09		«Суоналдыйа Толбонноох» тойук	Аабыы	
10	3.10		«Суоналдыйа Толбонноох» тойук	Герой уобарааныгар улэ	
11	8.10		Норуот тылынан уус-урган айымнытын үгэстэрэ, матынштара уус-урган литератураба	Хатылааһын	
12	10.10		А.Е.Кулаковский Өксөкүлээх Өлөксөй саха бастакы ырыааныта, хохонньюта, аяар тыл а5ата	Хронологический таблица	
13	15.10		«Байанай алгына»	Аабыы	
14	17.10		Алгыс туһунан өйдөбүл	Конспект	
15	21.10		Иван Гоголев аяар үлэтэ уонна олобо	Конспект	
16	24.10		«Хара кыталык»	Аабыы	
17	29.10		«Хара кыталык»	Кэпсииргэ бэлэмнэний	
18	7.11		«Хара кыталык»	Аабыы, ыйытыыларга эпшиэт	
19	11.11		«Хара кыталыкка» түмүк уруок	Аабыы, ыйытыыларга эпшиэт	
20	14.11		А.И.Софронов Алампа аяар үлэтэ, олобо	Конспект	
21	18.11		«Төрөөбүт дойду» хохонно	Нойосуус	
22	21.11		Өйтөн суруйу «Мин дойдум ахтылбана»		
23	25.11		С.П.Данилов олобо, аяар үлэтэ «Кии сыта» кэпсээн	Конспект, боппуруустарга эпшиэт	
24	28.11		Эллэй «Төрөөбүт дойдубар»	Дорбоонноохтук аабыы	
25	2.12		Л.А.Попов «Саныбын төрөөбүт алааспын»	Үйытыыларга эпшиэт	
26	5.12		Н.А. Габышев «Төрөөбүт буор»	Аабыы	
27	9.12		«Төрөөбүт буор» кэпсээни ырыты		
28	12.12		Хатылааһын төрөөбүт дойду туһунан саха суруйяаччылара	Зачекка бэлэмнэний	

29	16.12	Литературный викторина.(Зачет)		Аабыы
30	19.12	Н.А.Лутинов «Айтылла»		Быйтылыарга эпниэт
31	23.12	«Айтылла»		
32		Өйтөн сурүүү «Төрөөбүт дойду ахтылбана» эбэтэр «Оруунэгтэн сурук»		
33		И.В.Мигалкин хөвөөнноро	Нойсусуу	
34		Хохон о этини оноруу араас нымага	Быйтылыарга эпниэт	
35		Сэрийн уонна эйэ түүннан саха	Конспект	
36		сурьааччылара Амма Аччыгыйя «Аймалбан»	Аабыы	
37		«Аймалбан»	Быйтылыарга эпниэт	
38		«Аймалбан»	Аабыы	
39		Өйтөн сурүүү «Соңумар сурax содула»	Ситгэрий	
40		Эллэй «Бырастылынды»	Быйтылыарга эпниэт	
41		А.Г.Абзыныской «Кыайыы андабара»		
42		Макар Хара «Кыгтайлык» «Саллаат суругтара»	Дорбоонноохтук аабыы	
43		И.Д.Винокуров – Чабылбан «Саха буюу а» «Герой түүннан ырыа», «Мин улуунум кингитэ»	Быйтылыарга эпниэт	
44		Өйтөн сурүүү «Мин сөбүлүүр сурүаачым»	Ситгэрий	
45		С.С.Васильев «Бырастылынды» поэмата,	Н 6 – 1-5 стр.151	
46		Төрөөбүт айылбани хонуйу уратыга	«Бырастылынды» дорбоонноохтук аабыы	
47		Күннүк Уурастырыл «Соботок хахыйах», «Тукуулутта эбэбин», «Атыыр Үерэ бөрөлөр»	Дорбоонноохтук аабыы	
48		И.Е. Федосеев – Доосо «Сардаана», «Огуу уга», «Кубалар»	Дорбоонноохтук аабыы	
49		Айар улэ «Сардаана, сардаана барахсан»	Ситгэрий	
50		Г.Угаров – фантаст сурүаачы «Долбор суулаа»	Стр.179 аабыы	
51		«Долбор суулаа»	Кэпсийргэ бэлэмнэний	
52		«Долбор суулаа»	Кэпсийргэ бэлэмнэний	
53		«Долбор суулаа»	Аабыы	
54		«Долбор суулаа»	Быйтылыарга эпниэт	
55		Н.Лутинов «Сурор»	Кэпсийргэ бэлэмнэний	
56		Н.Лутинов «Сурор»	Быйтылыарга эпниэттээчин	
57		Оболор уонна азалар түүмэх	Конспект	
58		Амма Аччыгыйя «Ийэ»	Дорбоонноохтук аабыы	
59		Эллэй «Гаптызбы ийэни»	Дорбоонноохтук аабыы	
60		С.П. Ефремов «Куорат кына»	Аабыы	
61		«Куорат кына»	Болшуюстарга эпниэттээчин	

63		«Куорат кыыһа»	Аабыы	
64		«Куорат кыыһа» түмүк		
65		К.т.а. Е.П.Неймохов «Бастакы хаар»	Аабыы	
66		«Бастакы хаар»	Бэйэ сынабылын суруйуу	
67		Сыллаабы хатылааын	Хатылааын	
68		Сылы түмүктүүр айар улэ «Интэриэнинэй айымны»		

Министерство образования Республики Саха (Якутия)
 МКУ «Муниципальный орган управления образования» администрации МР «Сунтарский улус (район)»
 МБОУ «Эльгайская СОШ имени П.Х.Староватова»

«Рассмотрено»
 МО учителей гуманитарного цикла
 Петрова М.А.
 от «__» _____ 2016 года

«Согласовано»:
 Заместитель директора по
 УР _____
 (Винокурова С.С.)
 от «__» _____ 2016 года

«Утверждаю»
 Директор школы _____
 (Игнатьева С.В.)
 от «__» _____ 2016 года

9 кылааска литератураны үөрэтиигэ үлэлиир программа

Павлова Людмила Николаевна
 саха тылын учутала.